

ПРОТИМІННА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

ПОТОЧНА СИТУАЦІЯ

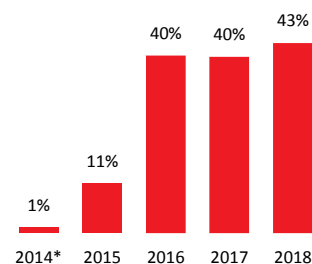
Україна є одним найбільш постраждалих місць в світі від мін та вибухонебезпечних залишків війни (ВЗВ), з найбільшим зафіксованим показником інцидентів з проти-транспортними мінами протягом трьох років поспіль¹, та третім місцем у світі за загальними втратами. Попереду лише Афганістан та Сирія².

За оцінками національних органів влади, близько 7 000 км² на підконтрольній уряду території Донецької та Луганської областей на Сході України забруднені мінами та вибухонебезпечними пережитками війни. Міністерство оборони спільно з гуманітарними організаціями розробило [мапу](#), яка показує обстежені райони, в яких мінна небезпека підтверджена. Проте великі ділянки землі ще не були досліджені, тому важко оцінити повний обсяг мінної небезпеки. Також важко оцінити масштаби забруднення на непідконтрольній уряду території, хоча ситуація вважається критичною, там не проводилося скоординованої протимінної діяльності.

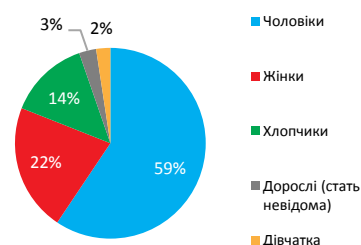
Оскільки міни продовжують використовуватися у поточному конфлікті, з 2014 року, в результаті дії наземних мін та інших вибухонебезпечних пережитків війни було зафіксовано понад 1 000 жертв³. У 2018 році, 43% жертв серед мирного населення постраждало від нещасних випадків викликаних мінами та вибухонебезпечними пережитками війни. Інциденти, пов'язані з мінами, були основною причиною жертв серед дітей у 2018 році.

Небезпека, пов'язана з мінами та боєприпасами, що не розірвалися, є ключовою проблемою у сфері захисту. Це ставить під загрозу критично важливі об'єкти цивільної інфраструктури, бо наявність мін перешкоджає чи унеможлиблює обслуговування та ремонтні роботи. Міни, вибухонебезпечні залишки війни та боєприпаси, які не розірвалися обмежують доступ до отримання доходів, оскільки цивільні особи не можуть займатися фермерською та сільськогосподарською діяльністю. Мінна небезпека обмежує свободу пересування та є серйозною загрозою для цивільних осіб, які перетинають лінію розмежування. Наявність мін на дорогах обмежує доступ до деяких сіл поблизу лінії розмежування, що залишає людей відрізаними від базових послуг та обмежує можливості дозвілля для дітей. Мінна небезпека також ставить під загрозу людей, які збирають дрова для опалення. Крім того, потерпілі від нещасних випадків з мінами та боєприпасами, що не розірвалися, продовжують страждати через обмежений доступ до реабілітаційних послуг та недостатнього розуміння їхніх потреб.

Відсоток жертв нещасних випадків, пов'язаних із мінами та ВЗВ, від загальної кількості жертв серед мирного населення

Жертви нещасних випадків, пов'язаних із мінами та ВЗВ, за статтю та віком у 2014*-2018

Джерело: УВКПЛ, Жертви, пов'язані з конфліктом в Україні, лютий 2019 року

*З 14 квітня по 31 грудня 2014 року

¹ Згідно зі звітом Женевського міжнародного центру гуманітарного розмінування та Стокгольмського міжнародного інституту дослідження проблем миру [Global Mapping and Analysis of Anti-Vehicle Mine Incidents in 2017](#), травень 2018 року.

² У [Річному звіті Landmine Monitor 2018](#) Україна посідає 3 місце у світі за кількістю жертв після Афганістану та Сирії у 2017 році.

³ Статистика УВКПЛ про жертви серед мирного населення.

КРИТИЧНІ ПРОБЛЕМИ У ПРОТИМІННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ДОПОМОГА ПОТЕРПІЛИМ ВІД МІН: Україна визнала, що має зобов'язання перед постраждалими від мін⁴. Незважаючи на те, що в Україні надається екстрена медична допомога, постраждалі часто не мають повного доступу до постійної медичної допомоги, реабілітації та функціонального протезування. Проблема доступу до спеціалізованої допомоги є особливо гострою для людей, які проживають у сільській місцевості, оскільки сім'ї часто не мають грошей для покриття витрат на поїздки до обласних центрів або столиці. Загалом, психосоціальна підтримка для постраждалих, сімей та громад залишається недоступною. Сім'ї постраждалих часто повідомляють про значне погіршення їхньої економічної ситуації. Відповідно до Дослідження DRC-DDG та ЮНІСЕФ щодо оцінки потреб дітей, які постраждали від мін, не вистачає всебічної підтримки для постраждалих дітей (програми допомоги потерпілим від мін). Сім'ї залишаються без підтримки шукати шляхи подолання наслідків нещасних випадків.

Наразі декілька зацікавлених державних організацій збирають дані про постраждалих від мін. Існує нагальна потреба в інтеграції цієї інформації в центральну базу даних, яку можна було б легко оновлювати, наповнювати та аналізувати. Ці дані могли б забезпечити цивільним особам чіткий та прозорий процес отримання статусу постраждалих від збройного конфлікту. Наявність централізованої бази даних дозволить урядові зрозуміти масштаб проблеми та забезпечить необхідну інформацію для розробки програми допомоги постраждалим від мін.

ІНФОРМУВАННЯ ЩОДО МІННОЇ НЕБЕЗПЕКИ:

Спостерігається тенденція спрямування фінансування на програми допомоги на території в межах 5 км від лінії розмежування на підконтрольній уряду території. Хоча надання послуг з інформування щодо мінної небезпеки є дуже важливим на цій території, існує ризик, що громади поза межами цієї території, де зберігаються ризики мінно-вибухових інцидентів, залишаться без уваги. Після початку бойових дій у 2014 р., 17% жертв інцидентів, спричинених мінами та вибухонебезпечними залишками війни, фіксувалися в районах поза межами п'яти-кілометрової зони від лінії розмежування.⁵ 20% домогосподарств на території двадцяти-кілометрової зони від лінії розмежування стверджують, що забруднення мінами та вибухонебезпечними пережитками війни «сильно впливає на повсякденне життя».⁶

МОЖЛИВОСТІ ТА ФІНАНСУВАННЯ: Хоча масштаб небезпеки, пов'язаної з мінами та боєприпасами що не розірвалися в Україні є значним, вона посідає 14 місце за обсягом донорської підтримки,⁷ що є дуже низьким показником з огляду на кількість мін та вибухонебезпечних залишків війни. Фінансові, людські та технічні ресурси спрямовані на гуманітарну протимінну діяльність є недостатніми. Державним установам не вистачає новітнього технічного обладнання для розмінування, яке необхідне для проведення контролю якості перед поверненням землі громадам.

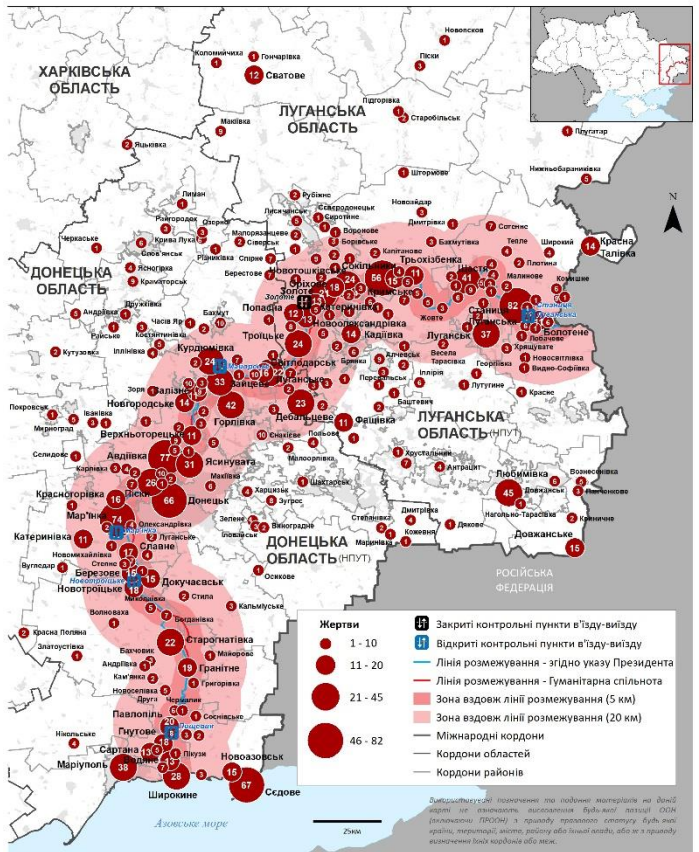
ДОПОМОГА ПОТЕРПІЛИМ ВКЛЮЧАЄ:

- Збір даних включаючи аналіз контексту та оцінку потреб для надання послуг для розуміння масштабу проблеми та завдань на майбутнє.
- Невідкладну та безперервну медичну допомогу, включаючи першу допомогу жертві вибуху та довготривалу медичну допомогу, що не обмежується фізичною реабілітацією.
- Фізичну та іншу реабілітацію, включно із фізіотерапією, а також допоміжні пристрої та протезування для забезпечення можливості пересування.
- Психологічну та психосоціальну підтримку.
- Соціальне та економічне залучення, інклюзивну освіту, а також доступ до базових послуг та підвищення обізнаності щодо проблем інвалідності.
- Розробку, забезпечення виконання та впровадження відповідних законів та державної політики.

Політика Організації Об'єднаних Націй щодо допомоги потерпілим від мін у протимінній діяльності, 2016 р.

Донецька та Луганська області:
Жерти мін та вибухонебезпечних пережитків війни,
Травень 2014 - Січень 2019 року

Дата: 15.01.2019. Джерела: The HALO Trust, Mine Action partners, INSO, OSCE, ICRC, Ukrainian media open sources. Автор: UNHCR-Kyiv. Завантажено за згодою: UkraineInform@unhcr.org. Назва файлу: Mine_casualties_UKR

⁴ План дій Мапату прийнятий на Третій оглядовій конференції щодо Договору про заборону мін, проведений у Жепуту в 2014 році.

⁵ За інформацією про нещасні випадки з бази даних Данської групи з розмінування (DDG), складеної на основі перевірених даних з відкритих джерел та польових звітів від таких організацій, як INSO та ОБСЄ.

⁶ REACH, Аналіз гуманітарних тенденцій, підконтрольні уряду райони Донецької та Луганської областей, червень 2018 року, с. 27.

⁷ Landmine Monitor 2018.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ: У листопаді 2018 року Національний орган стандартизації прийняв Національні стандарти протимінної діяльності, розроблені за підтримки міжнародних гуманітарних організацій з протимінної діяльності. Стандарти наберуть чинності 1 квітня 2019 року та гарантуватимуть проведення операцій з розмінування відповідно до набору мінімальних стандартів, що ґрунтуються на міжнародних стандартах протимінної діяльності (МСПМД). Всі учасники будуть зобов'язані проходити процес акредитації, а згодом у прозорий спосіб перевірятимуться національним органом на предмет якості та послідовності дотримання для забезпечення підзвітності.

ЗАКОН ПРО ПРОТИМІННУ ДІЯЛЬНІСТЬ: У грудні 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про протимінну діяльність в Україні», який передбачає створення інституційної структури сектору протимінної діяльності. Закон включає положення про заснування Національного органу з питань протимінної діяльності (НОПМД) та процедуру акредитації учасників протимінної діяльності в Україні. Оскільки закон було прийнято після прийняття Закону «Про державний бюджет України на 2019 рік» в листопаді 2018 року, у бюджеті на 2019 рік не передбачено кошти на створення НОПМД, набір персоналу та допомогу постраждалим від мін. Поки не будуть прийняті поправки до закону про державний бюджет, які передбачатимуть достатнє фінансування, запровадження закону про протимінну діяльність є неможливим.

ЦЕНТР ПРОТИМІННИХ ОПЕРАЦІЙ: В лютому 2019 року Кабінет Міністрів України доручив Міністерству з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб забезпечити впровадження Закону та створення Центру протимінних операцій.

УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ: Міністерство оборони збирає дані про протимінну діяльність від декількох операторів у спеціальну базу даних – Систему управління інформацією з протимінної діяльності (IMSMA). Однак систему впроваджено не в повному обсязі, оскільки деякі державні установи не надають дані до центральної системи, що призводить до виникнення паралельних баз даних. Також існує потреба у створенні та підтримці окремої Системи інформації про потерпілих (VIS) з даними про жертв мін/ВЗВ та нещасні випадки. Закон про протимінну діяльність визначає перелік національних органів влади, які будуть входити до складу органу управління Національного органу з питань протимінної діяльності. Тому важливо розбудувувати потенціал цього органу у сфері управління даними таким чином, щоб він міг надавати технічну підтримку національним органам влади, на які покладено функції протимінної діяльності згідно з Законом.

ГУМАНІТАРНИЙ ДОСТУП: Доступ до непідконтрольної території є закритим для всіх гуманітарних організацій з протимінної діяльності. Отримати доступ до проведення досліджень чи розмінування на території, що знаходиться поблизу лінії розмежування на підконтрольній території, часто неможливо через поточний конфлікт.

ПРОПОНОВАНІ ЗМІНИ ДО ЗАКОНУ ПРО ПРОТИМІННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

- Забезпечити дозвіл на пряме донорське фінансування операторів протимінної діяльності. Закон у його нинішній редакції є неоднозначним щодо цього питання.
- Поширити сферу надання державної допомоги потерпілим на всіх осіб, постраждалих від мін та вибухонебезпечних пережитків війни. Наразі право на фінансову допомогу мають тільки діти до 18 років.
- Включити положення про те, яким чином сектор протимінної діяльності повинен функціонувати в перехідний період, доки не розпочне роботу національний орган з питань протимінної діяльності.
- Забезпечити чіткість процедури передачі відповідальності щодо очищеної від мін землі операторами протимінної діяльності до держави.

КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

РОЗШИРИТИ ЗАХОДИ ІНФОРМУВАННЯ ЩОДО МІННОЇ НЕБЕЗПЕКИ: Заходи інформування щодо мінної небезпеки поза межами 20-кілометрової зони від лінії розмежування мають бути однаково пріоритетними, доки територію не буде повністю очищено. Інформування щодо мінної небезпеки потрібно розширити, у тому числі, якщо це можливо, на непідконтрольній території, щоб забезпечити надання життєво важливої інформації усім дітям та дорослим на сході України.

НАДАВАТИ ДОПОМОГУ ПОТЕРПІЛИМ ВІД МІН: Слід розробити механізм збору даних про постраждалих та інциденти пов'язані з мінами. Надавати невідкладну та довгострокову медичну допомогу та послуги із реабілітації і забезпечити потенціал та можливості для надання допомоги всім потерпілим. Задовольняти довгострокові потреби осіб, що вижили після вибухів наземних мін, їхніх сімей та постраждалих громад, а також формувати державний контроль над цим питанням.

ЗАБЕЗПЕЧИТИ ДОСТУП: Ми закликаємо всі сторони конфлікту дотримуватися угод про припинення вогню та не перешкоджати міжнародним гуманітарним організаціям, які займаються протимінною діяльністю, з метою проведення інформування щодо мінної небезпеки, надання допомоги потерпілим та здійснення заходів з розмінування для прискорення відновлення територій. Необхідно забезпечити доступ організаціям, які займаються протимінною діяльністю, в усі райони уздовж лінії розмежування, де наявність наземних мін не має тактичного значення.

ПРИДІЛЯТИ ПЕРШОЧЕРГОВУ УВАГУ РОЗВИТКОВІ ПОТЕНЦІАЛУ: Навчання та підтримка у сфері збору та управління даними, координації та управління якістю, повинні бути пріоритетними напрямками. Надання спеціалізованого обладнання для розмінування, якщо це підтримується достатньою підготовкою, також є актуальним та необхідним.

© Управління ООН з координації гуманітарних питань /2018/ О. Гаскевич, знак про мінування в Станції Луганській

●●●● ЛЮДСЬКІ ЖЕРТВИ ВИБУХІВ МІН

- 23 лютого 2019 року, на КПВВ «Оленівка» (Донецька обл., непідконтрольна територія) мікроавтобус наїхав на міну внаслідок чого **двоє людей загинули та одна особа отримала поранення**
- 23 жовтня 2018 року **двоє працівників отримали поранення** коли трактор наїхав на міну повертаючись після ремонту пошкодженого водогону, що постачає питну воду для 45 000 людей біля м. Залізне (Донецька обл.).
- 18 жовтня 2018 року **чоловік та жінка загинули**, підірвавшись на міні в районі **між військовими позиціями** сторін у с. Золоте-4 (Луганська обл.). Чоловік загинув негайно, тоді як жінку було поранено, і вона кричала про допомогу. Проте ніхто не міг дістатися до неї через мінну небезпеку на ділянці, де вона лежала, і вона зрештою померла. Їх тіла змогли евакуювати тільки через 6 днів після трагедії, коли було досягнуто домовленості про припинення вогню, і шлях до тіл було розміновано.
- 17 жовтня 2018 року, **51-річна жінка отримала поранення** після детонації ручної гранати, яку було виявлено в **районі дитячого садка «Іванушка»** в смт. Донецький (Луганська обл., непідконтрольна територія).
- 29 вересня 2018 року, **троє дітей (12, 13 та 13 років) загинули, а один хлопчик (10 років) отримав поранення** після вибуху імовірно протипіхотної міни МОН-50 у Горлівці біля КПВВ (Донецька обл., непідконтрольна територія).
- 10 вересня 2018 року 55-річний **чоловік загинув унаслідок детонації розтяжки біля залізничної станції** у Станіці Луганській (Луганська обл.).
- 25 липня 2018 року, **двоє дітей (хлопчик та дівчинка) загинули** від вибуху на мінному полі в Горлівці (Донецька обл., непідконтрольна територія). Незважаючи на наявність знаків, що попереджували про мінну небезпеку, хлопчик вирішив погратися та почав стрибати по полю, дівчинка намагалася його зупинити, але обоє загинули відразу після вибуху міни.
- 22 травня 2018 року **троє дітей (16, 16 та 15 років) отримали поранення і один хлопець (14 років) загинув**, коли граната, яку один з хлопців мав у своєму шкільному ранці, вибухнула в громадському автобусі в м. Дебальцеве (Донецька обл., непідконтрольна територія).
- 7 квітня 2018 року **сім'я з чотирьох осіб загинула, коли їхній автомобіль вибухнув** на наземній міні біля берега річки Сіверський Донець в с. Піщане (Луганська обл.).

КЛЮЧОВІ КОНТАКТИ

Анна Річ, координатор Кластеру з питань захисту, rich@unhcr.org

Мартін Убрехт, координатор Суб-кластеру з протимінної діяльності, martin.oubrecht@undp.org

Партнери у сфері гуманітарного розмінування:

Національні: Міністерство оборони, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Державна спеціальна служба транспорту, Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, Національна поліція, Міністерство закордонних справ, Національний орган з питань протимінної діяльності та Центр протимінних операцій, які створюються Кабінетом Міністрів, а також «Моя безпечна Україна» та Асоціація саперів України.

Міжнародні: Данська рада у справах біженців-Данська група з розмінування (DRC-DDG), HALO Trust, Швейцарський фонд з протимінної діяльності (FSD), ОБСЄ, МКЧХ, ПРООН, ЮНІСЕФ та інші.